

'KARDINAAL W.M. VAN ROSSUM EN HET 'INTEGRALISME' IN NEDERLAND
Documenten uit de jaren 1912-1914

J.P. de Valk

In de maanden juli en augustus 1913 vierde 'Katholiek Nederland' (zoals dat toen heette) feest: met wapperende witgele vlaggen, bloemen, kerkelijke plechtigheden, wierook en ronkende toespraken. De reden voor deze uitbarsting van officiële vreugde was het bezoek aan zijn geboorteland van de hoogste kerkelijke waardigheidsbekleder die Nederland sinds de zestiende eeuw had gekend, de eerste eigen kardinaal sinds Willem van Enckevoirt: Willem Marinus van Rossum, een Redemptorist uit Zwolle. En het is geen toeval dat de inleiding op de roomse bijdrage aan de herdenking van honderd jaar koninkrijk der Nederlanden in datzelfde jaar, gevat in twee kloeke boekbanden, opent met een reminiscentie aan dit bezoek: 'onvergetelijke weken' waren het en 'geen wanklank werd vernomen'; integendeel: 'Katholiek Nederland jubelde uit zijn gehoorzame aanhankelijkheid aan den Stoel van Petrus, zijn godsdienstigen eerbied voor den Prins der Kerk, zijn geestdriftige bewondering voor den grooten zoon van Nederland'.¹ Even vanzelfsprekend was het, dat aan Van Rossum de eer van het eerste woord vooraf in diezelfde uitgave werd gegund. In gepassioneerde taal riep hij daarin zijn katholieke landgenoten op om de gehechtheid aan de Heilige Stoel te handhaven en te waken voor de standvastigheid in het geloof, waardoor de Nederlandse kerk zich steeds had onderscheiden. Waakzaamheid was geboden tegen alles wat niet-katholiek, liberaal of 'half-liberaal' was: onverschilligheid in geloofszaken, gemengde huwelijken, neutraal onderwijs en bovenal de verkeerde pers; daar lag het gevaar op de loer. In het daaropvolgende woord vooraf stelde de Utrechtse aartsbisschop Van de Wetering op nuchtere toon vast, dat wat de Nederlandse kerk geworden was, zij vooral aan eigen kracht dankte.² Drie sleutelbegrippen dus: eensgezindheid, waakzaamheid en zelfwerkzaamheid; en zoals vaak, ging hier meer onder schuil dan de retoriek waarin zij verpakt waren deed vermoeden. De eensgezindheid was immers, vooral in clericale kring, maar ook daarbuiten, in veel opzichten ver te zoeken; de waakzaamheid voor de integriteit van geloof en zeden had in Rome zulke hysterische vormen aangenomen, dat zij ook in Nederland zelfbenoemde censoren in staat stelde een 'schrikbewind' uit te

1. *Het Katholiek Nederland, 1813-1913*, 2 dln. (Nijmegen, 1913); vgl. dl. I, p. xiii.

2. *Ibid.*, vii-x.